

Hautomo-podcast syksy 2022, jakso 8: Luovuuden määrittelyä

Keskustelun vetäjä: Anton Schalin

Vieraat: Johanna Muhonen (Humak) & Sirpa Lonka (Gradia)

Äänitekniikka ja sävellys: Laura Lindeman

Tuotanto ja editointi: Maria Hjelt

Lookout-hankkeen johtavana ajatuksena on ollut se oivallus, että luovien koulutusalojen osaamisella ja taidoilla olisi paljon potentiaalia näiden perinteisten luovien alojen ulkopuolella. Koska Lookout on sovitettu nimenomaan keskisuomalaiseen toimialaympäristöön, niin nämä muut alat tarkoittavat käytännössä Keski-Suomen strategisia kärkialoja eli biotaloutta, digitaloutta, matkailua, hyvinvointialoja ja osaamistaloutta. Ja sama pätee tietysti toisinpäin: näiden kärkialojen ja luovien alojen yhteistyön lisääminen hyödyttää kaikkia osapuolia.

Luovuutta ja luovia aloja on tosiaan hankala määritellä. Luovuus ei ole vain jonkin tietyn alan yksityisomaisuutta, vaan kaikessa työssä ja ihan arjessakin tarvitaan luovaa ajattelua ja ongelmanratkaisutaitoja. Keskustelussa lähdettiin liikkeelle peruskysymyksestä: mitä luovuus tarkoittaa? Luovuutta on kaikissa, se tulee vain eri tavoin esiin ihmisestä riippuen. Lapsissa tulee esiin luovuuden syvin taso: heidän ei tarvitse pinnistellä ollakseen luovia, eikä luovaa toimintaa tarvitse tehdä tietoisesti, vaan se tulee lapsilta luonnostaan. Luovuus on tapa katsoa maailmaa ja mielentila, joka edellyttää rohkeutta ja yhteisön tukea. Suomessa ei keskustelijoiden mukaan aina kannusteta luovuuteen, vaan enemmän odotetaan pidättyväisyyttä. Luovuus edellyttää turvallisuuden tunnetta ja luottamusta sekä aikuisilla että lapsilla.

Yleisesti ottaen luovuudessa vaikuttaisi olevan kyse siitä että tehdään asioita uusilla tavoilla, yhdistellään asioita toisiinsa ja tuotetaan uusia näkökulmia ja ideoita. Yleensä luovuuteen tuntuisi liittyvän tällainen luovan neron myytti, eli tällanen vahvasti yksilöllinen mielikuva luovasta työskentelystä. Toisaalta luovuuteen tuntuisi kuitenkin useimmiten liittyvän jonkinlainen sosiaalinen puoli, oli se sitten taideteoksen yleisö tai työyhteisö. Luovuus on kuitenkin sekä yksilö- että joukkuelaji: etenkin taiteen kentällä olennaista on yleisön lisäksi myös taiteen itseisarvo, jolloin luovuudella ei välttämättä haluta niinkään puhutella yleisöä, vaan tärkeintä on taide itsessään. Sen sijaan tiimityöskentelyssä luovuus on myös joukkuelaji, jossa luovuus edellyttää turvallisuutta ja luottamusta tiimin jäseniin. Luovuutta on myös hankala kahlita: kun ajattelu ja toiminta on kerran auennut luoville urille, sitä on vaikeaa enää sovittaa entisille urille – mikä ei tietenkään ole huono asia.

Korona-aikana näyttäytyi luovan toiminnan yhteisöllisyyden merkitys: kun taide-esityksiä välitettiin verkossa suoratoistona, kokemuksesta jäi puuttumaan jotain hyvin olennaista sekä taiteen tekijöiden että yleisön kokemuksessa. Yhteys muihin ihmisiin ja kokemuksen jakaminen onkin luovan toiminnan ja siitä nauttimisen keskeinen ulottuvuus.

Mitä annettavaa luovien alojen osaajilla sitten olisi Keski-Suomen kärkialojen yrityksille? Ensinnäkin luovat alat tarvitsevat yrityksiä, mutta vielä vahvemmin toisin päin: yritykset tarvitsevat luovien alojen osaamista. Yritysten arjessa toiminta helposti rutinoituu, jolloin ulkoa päin tulevilla ajatuksilla ja luovalla osaamisella on suuri merkitys. Esimerkiksi matkailun tai teknologian alalla on tärkeää erottautua kilpailijoista, ja luova osaaminen on tähän hyvä apu. Yrity maailmassa etenkin markkinointi ja viestintä on selkein areena, jota luova osaaminen voi rikastaa. Luovan alan

ammattilaisilla on paljon annettavaa myös tuotekehitykseen ja palvelumuotoiluun, samoin kuin yrityksen sisäisiin prosesseihin kuten innovaatiotoimintaan ja henkilöstön hyvinvointiin.

Millaisia valmiuksia ja työelämätaitoja luovan alan koulutus tarjoaa? Ongelmaratkaisutaidot, ryhmätyöskentely, oman ajankäytön suunnittelu, yrittäjämäinen vastuunotto, projektiosaaminen, kyseenalaistamisen taito, laajojen kokonaisuuksien hahmottaminen, johtaminen, visuaaliset taidot ja ymmärrys visuaalisuudesta. Monimutkaisten prosessien visualisoiminen on tärkeä luovan alan taito, jota on hyödynnetty esimerkiksi paperiteollisuudessa ja muilla teknologian aloilla. Luovuuteen liittyy myös kehittämisote, eli työtä ja lopputulemia pyritään kehittämään entisestään.

Yksi esimerkki luovien alojen osaamisen hyödyntämisestä muilla aloilla tulee Jyväskylästä, jossa otettiin käyttöön taideneuvola-konsepti. Se lähti Jyväskylän kulttuuripalveluiden aloitteesta, ja se on osattu myydä Jyväskylän kaupungille toimivana kokonaisuutena. Kyse ei ole ainoastaan neuvoloiden visuaalisesta ilmeestä, vaan se näkyy myös neuvoloiden toiminnassa, johon on integroitu esimerkiksi työpajatoimintaa sekä eri alojen taiteilijoiden vetämää perhevalmennusta taiteen näkökulmasta. Teknologian alalla puolestaan esimerkiksi paperikoneen kasaaminen kohdemaassa on mahdollistunut hyvin tarkkojen visuaalisten ohjeiden kautta, mikä on koneita myyvälle yhtiölle paljon taloudellisempaa kuin kokoajien lähettäminen koneen mukana. Vastaavasti korjaustoimet voidaan toteuttaa näiden visuaalisten ohjeiden kautta.

Mitkä sitten olisivat tärkeimpiä kehityskohtia siinä, että saataisiin luovaa osaamista laajemmin hyötykäyttöön sen oman alan ulkopuolella? Tässä olisi kaksi tahoa: yritykset ja rekrytoijat sekä luovien alojen osaajat. Yritysten puolella tulisi selkeämmin tunnistaa ja sanoittaa luovan osaamisen tarpeita rekrytointiin, ja vastaavasti luovien alojen osaajien olisi tärkeää osata tunnistaa eri alojen toimijoiden mahdollisia tarpeita luovalle osaamiselle, tunnistaa ja sanoittaa omaa osaamistaan sekä tarjota omaa ammattitaitoaan yrityksiin niiden yksilölliset tarpeet huomioiden. Luovan alan osaajien tulisi myös uskaltaa tarjota ja myydä omaa osaamistaan nykyistä rohkeammin ja laajemmin eri aloille. Mahdollisia työnantajia kartoittaessa onkin tärkeää tutustua yritysten ja organisaatioiden toimintaan perusteellisesti ja miettiä, mitä niiltä puuttuu, ja miten itse voisi tähän tarpeeseen vastata.

Luova ala ei ole vain viihdettä tuottava ala, vaan sen on mahdollista tuottaa hyvin tärkeitä ydinsisältöjä monipuolisesti eri aloille. Keski-Suomen liiton tai muun vastaavan toimijan tulisi ottaa selvää, miten luovat alat voivat parhaiten tukea kärkialoja, koska se ei voi olla riippuvaista opistojen rajallisista resursseista.